

16 ביוני 2024

לכבוד
עו"ד גלי בהרב-מיארה
היועצת המשפטית לממשלה

רב-ניצב קובי שבתאי
מפכ"ל משטרת ישראל

נצ"מ אלעזר כהנא
היועץ המשפטי למשטרת ישראל

בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: אלימות נגד עיתונאים ומניעת סיקור עיתונאי

1. הרינו לפנות אליכם בדחיפות בעניין התנהלות המשטרה כלפי עיתונאים, ובכלל זה צלמי עיתונות, וביחס לעבודת הסיקור העיתונאי. כפי שיפורט להלן, בתקופה האחרונה מונעת המשטרה שוב ושוב מעיתונאים לסקר אירועים שונים, לעיתים תוך שימוש בכוח, אלימות קשה או מעצרי שווא, ובמקרים מסוימים היא אינה מעניקה להם הגנה כאשר הם מותקפים.
2. בנוסף לפגיעה הפיזית בעיתונאים ולאי ההגנה המשטרתית עליהם, התנהלות פסולה זו פוגעת באופן בלתי מידתי בחופש הביטוי והסיקור העיתונאי ובזכות הציבור לדעת, והיא אף מנוגדת לנהלי המשטרה. נבקשכם להנחות בדחיפות את כלל השוטרים לפעול בהתאם לנהלים ולהימנע מהגבלת חופש הביטוי והסיקור העיתונאי במרחב הציבורי, אלא במקרים חריגים בלבד ולפרק הזמן המינימלי הנדרש. כמו כן, נבקשכם לקבוע בנהלים, או להבהיר באמצעות הנחייה בכתב, את החובה לפעול להגנה על עיתונאים מפני התנכלות ואלימות ואת האיסור לנקוט כלפיהם באלימות, ולפעול לחקירת האירועים המפורטים.

תיאור עובדתי

אירועי "מצעד הדגלים"

3. **ביום רביעי, 5.6.2024, במהלך אירועי יום ירושלים**, הרחיקה המשטרה מהעיר העתיקה ומשער שכם עיתונאים שהגיעו לסקר את "מצעד הדגלים". כפי שסוקר בהרחבה בכלי התקשורת, **כמה עיתונאים הותקפו על ידי משתתפי המצעד, אך המשטרה החליטה להרחיק דווקא את העיתונאים המסקרים את האירוע ולא את התוקפים**. כמה עיתונאים הורחקו **תוך שימוש בכוח**. לפי דיווח של אבי כהן באתר "ישראל היום", הרחקת העיתונאים נעשתה בטענה שנכחותם "גורמת לפרובוקציה" ("[דגל לבן](#): אירועי יום ירושלים הוכיחו שהמשטרה איבדה את הכיוון" 5.6.2024 (עדכון: 6.6.2024)).
  4. בסרטון שפורסם באתר "ישראל היום", נראים עיתונאים מורחקים מהעיר העתיקה על ידי שוטרים, חלקם באמצעות דחיפות ושימוש בכוח. בסרטון נשמע העיתונאי המתעד מוחה על ההרחקה ומנסה לקבל מענה לשאלה מדוע מורחקים עיתונאים בשעה שאזרחים מורשים לעבור, אך לא נענה עניינית.
- [לתיעד](#)
5. באותו האירוע, בסרטון שפורסם ברשת החברתית X, נראה כתב ynet לירן תמרי כשהוא מורחק בכוח משער שכם. הוא הוסיף וכתב: "העיתונאים היו היום על המוקד של המשטרה ושל הצועדים. במהלך מצעד הדגלים המשטרה החליטה שלא מתאים שעיתונאים יסקרו ממדרגות שער שכם

והתחילה להדוף אותנו לכיוון גן סמוך. במהלך ההדיפה כפי שניתן לראות השוטר מתחיל לצבוט אותי בבטן. חשב שלא יראו אבל הנה התמונה לפניכם".

לתיעד

6. גם כתב "הארץ" ניר חסון הותקף באלימות על ידי נערים שהשתתפו במצעד. חסון מספר כי הנערים הפילו אותו על הרצפה ובעטו בו במשך פרק זמן שקשה להעריך את אורכו, בטרם הרחיקו אותו שוטרי מג"ב וסייעו לו ("מצעד הדגלים הוא מד חום לחברה הישראלית. הפרוגנוזה השנה סופנית" הארץ 6.6.2024). חסון אף דיווח על תקיפות של עיתונאים נוספים, ובין היתר, פרסם ברשת X תמונה בה נראה עיתונאי מותקף באלימות על ידי בני נוער, כאשר **שוטרי מג"ב העומדים בסמוך צופים בנעשה ולא עושים דבר על מנת להגן עליו**. לדברי חסון, בשלב מסוים הורחקו עיתונאים למתחם מגודר מעל שער שכס, ושוטרים איימו במעצר על עיתונאים שסירבו להיכנס אליו.

תקיפת עיתונאים על ידי שוטרים והרחקתם במהלך סיקור הפגנות ומעצרים

7. **ביום חמישי, 6.4.2024**, סיקר צלם "הארץ" תומר אפלבוט הפגנה למען שחרור החטופים וקיום בחירות. ההפגנה החלה בצומת קפלן ובשלב מאוחר יותר הגיעה לבית ההסתדרות, שם הובערה מדורה על ידי מפגינים ושוטרים ניגשו לכבותה. לפתע, החלו שוטרי מג"ב לדחוף את המפגינים ואילו אפלבוט, שאחז בידו מספר מצלמות ועמד במיקום מרוחק יחסית, נדחף בחוזקה לרצפה על ידי שוטר מג"ב, ללא כל סיבה נראית לעין.

לתיעד: סרטון 1, סרטון 2

8. **ביום שבת, 30.5.2024**, פרסמה עיתונאית "הארץ" ליזה רוזובסקי ברשתות החברתיות, סרטון בו נראית שוטרת תוקפת אותה לאחר שהעיתונאית מבקשת ממנה להזדהות. בטקסט שליווה את הסרטון כתבה העיתונאית: "**שוטרת דוחפת את היד שלי ושוטרת לי תוך כדי אחרי שאני מבקשת ממנה להזדהות – זאת אחרי שהפריעה לי לתעד מעצר אליה של מפגינה נגד המלחמה פה בחיפה**" (כל ההדגשות במכתב זה הוספו – הח"מ).

לתיעד

9. **ביום שבת, 15.6.2024**, נעצר עיתונאי "המקום הכי חם בגיהנום" וצלם עיתון "הארץ", איתי רון, בעת שסיקר פיזור הפגנה בצומת קפלן על ידי המשטרה. בסרטון המתעד את המעצר, נראה רון כשהוא אוחז בידו מצלמה ומנסה לתעד מעצר אליה של מפגין, שכלל שימוש בחניקה. לפתע נדחף רון בכוח על ידי שוטר סמוי בלבוש אזרחי, היוצא מתוך ההפגנה, ומועלה לאוטובוס העצורים. זאת, על אף שהקהל מסביב מנסה להסב את תשומת ליבם של השוטרים לכך שמדובר בעיתונאי באמצעות קריאות: "הוא עיתונאי, הוא עיתונאי... הוא עיתונאי עם תעודה, אתם עוצרים עיתונאי עם תעודה!" יצוין, כי לפי דיווח של העיתונאי בר שם-אור ברשת X, חברת הכנסת נעמה לזימי פנתה לשוטרים ושאלה אותם מדוע נעצר רון, וקיבלה את התשובה התמוהה: "זה יתברר בתחנה ואם לא עשה כלום הוא ישוחרר". בדיווח של "המקום הכי חם בגיהנום" פורסם כי דובר מרחב ירקון טען כי "לא יכול להיות תיעוד בגלל שהוא תקף שוטר על אוטובוס העצורים". רון שוחרר במהלך הלילה מתחנת המשטרה ובתמונה מטה ניתן לראות את סימני האלימות שנתרו על גופו לאחר המעצר.

לתיעד

חובת המשטרה להגן על עיתונאים ועל עבודת הסיקור העיתונאי

10. מהעדויות שלעיל, כמו גם ממקרים דומים נוספים שדווחו בתקשורת וברשתות החברתיות, עולה כי בתקופה האחרונה שוב התגברה תופעה פסולה של אלימות משטרתית כלפי עיתונאים, אי הגנה עליהם מפני תקיפות, וכן פגיעה משטרתית חמורה ובלתי מידתית בחופש הביטוי והסיקור העיתונאי ובזכות הציבור לדעת. התנהלות זו אינה כדין ואינה עולה בקנה אחד עם נהלי המשטרה.

11. ראשית, נראה כי מן הראוי לשוב ולהדגיש מושכלות יסוד, ולפיהן חובתה של המשטרה להגן על עיתונאים הזקוקים להגנה מפני תוקפים ובוודאי שלא להפעיל כלפיהם אלימות או לעצורם ללא סיבה. חובה זו חלה ביתר שאת מקום בו מדובר בהגנה על עיתונאים ועל עבודת הסיקור העיתונאי, וזאת לאור האינטרס החברתי בדבר קיום עיתונות חופשית ומרכזיותו של חופש העיתונות בחברה דמוקרטית (דנ"א 2121/12 פלוני נ' ד"ר אילנה דיין אורבך, פ"ד סז(1) 667, 725 (2014)).

התנהלות המשטרה עומדת בניגוד לנוהל הסיקור התקשורתי

12. גם המשטרה מכירה באופן עקרוני בחשיבות ההגנה על חופש העיתונות ועל עיתונאים. בעקבות עתירות האגודה לזכויות האזרח וארגוני העיתונאים ועיתונאי החוץ בישראל, שעסקו בהגבלת הסיקור העיתונאי במרחב הציבורי על ידי המשטרה (בג"ץ 6118/17 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משטרת ישראל (1.11.2018)), גובש ופורסם נוהל משטרתית בנושא (נוהל אג"ם מס' 221.110.04, "הסדרת מדיניות מ"י אל מול גורמי תקשורת באירועים מבצעיים"; להלן: **הנוהל**). סעיף 1.ב.5 לנוהל, מציין כי "חופש העיתונות ובכלל זה הזכות לסקר אירועים במרחב הציבורי, מאפשרים את מימוש חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת, זכויות יסוד שמהן נהנה כל אזרח בישראל". בנוהל מודגש כי המשטרה רואה בעיתונאים "כבעלי תפקיד מיוחד בהבאתו של מידע לידי הציבור שכן **התקשורת משמשת כזרועו הארוכה של הציבור בשטח לקבלת מידע**", וכי היא "מחויבת בהגנה על זכויות היסוד ובכלל זה על חופש הביטוי ועל זכות הציבור לדעת...". ו"מכירה בחשיבות תפקידם של גורמי התקשורת במימוש זכות הציבור לדעת ובחשיבות נוכחותם של אנשי תקשורת בשטח" (סעיפים 2.ב.5 ו-3.ב.5 לנוהל).

13. הנוהל קובע באופן מפורש כי **ככלל, על המשטרה לאפשר גישה לגורמי תקשורת המבקשים לסקר זירת אירוע, אף אם כניסת אזרחים לזירה נאסרה או הוגבלה, למעט במקרים חריגים ביותר** (סעיף 6.ב.5 לנוהל). זאת, בין היתר, כאשר קיים חשש ממשי לפגיעה בחיי אדם או בשלמות גופו, ובנסיבות בהן סבור מפקד האירוע כי כניסת גורם התקשורת תשבש מהלכי חקירה, תביא לפגיעה חמורה בפרטיות או תפר צו לסגירת השטח (סעיף 6.ב לנוהל). קצין בדרגת תת-ניצב רשאי להגביל או למנוע את הגישה אף בנסיבות בהן קיים חשש ממשי לפגיעה חמורה בשלמות גופו של איש התקשורת, להסלמת אווירת אלימות לרמה העלולה לסכן חיים עקב כניסתו, אך זאת רק "לאחר ששוכנע שאין אפשרות אחרת להתמודד עם הנסיבות", או בהתקיים נסיבות מיוחדות המצדיקות את המניעה (סעיף 5.ג לנוהל).

14. יודגש, כי גם כאשר מתקיימות הנסיבות החריגות הקבועות בנוהל, על מפקד האירוע או קצין המשטרה בדרגת תת-ניצב לשקול לאפשר את הסיקור העיתונאי במגבלה או במגבלות מסוימות, תחת מניעה מוחלטת של הסיקור. מגבלות אלו, אשר לפני הטלתן מחויב מפקד האירוע להתייעץ עם הדובר המרחבי או המחוזי, כוללות את ליווי העיתונאים על ידי כוח משטרתית, הגבלת המיקום בזירה אליו יורשו לגשת, הגבלת פרק הזמן בו יורשו לשהות בזירה וכל תנאי סביר אחר שיש בו לצמצם את החשש מפני התקיימות החריגים (סעיף 6.ד לנוהל). יצוין, כי חובת ההיוועצות עם הדובר מוטלת על

הגורם המוסמך אף במקרה ששקל את האפשרות להסתפק בהטלת מגבלות ומצא כי לא ניתן לעשות כן (סעיף ה לנוהל), וכי מוטלת חובת דיווח על כל מניעת סיקור או הטלת מגבלות על ידי מפקד האירוע (סעיף ח לנוהל). הנוהל אף מאפשר לגורמי תקשורת לפנות לדובר בבקשה לשנות החלטה למנוע או להגביל את הסיקור התקשורתי מכוח הנוהל (סעיף ט.2 לנוהל). לבסוף, הנוהל מדגיש כי **המניעה או ההגבלה שהוטלו על גישת גורמי התקשורת לזירת האירוע יוסרו "מיד בסמוך לחלוף עילת המניעה"** (סעיף ז לנוהל).

15. מכל האמור לעיל, עולה כי אף לעמדת המשטרה, המשתקפת בנוהל, יש להעניק משקל נכבד ביותר לחופש הביטוי, ובכלל חופש העיתונות וזכות הציבור לדעת, באיזון הראוי בינו לבין בטחון הציבור והסדר הציבורי. אולם לצערנו, במקרים שתוארו לעיל, כמו גם במקרים דומים נוספים שפורסמו באמצעי התקשורת וברשתות החברתיות, נראה כי **הנוהל אינו מיושם בשטח**.

16. כך, חלק מהאירועים שהתרחשו במהלך "מצעד הדגלים" מעלים כשל משטרתי במשימה להגן על עיתונאים מפני תוקפים, המלווה בהרחקת העיתונאים ומניעת הסיקור התקשורתי, בניגוד לנוהל, תחת מתן ליווי משטרתי לעיתונאים, על מנת שיוכלו להמשיך בעבודתם החשובה. יצוין, כי במקרה של "מצעד הדגלים", דחיקתם של חלק מהעיתונאים למתחם מגודר, ודאי אינה עונה על התנאי של ייחוד מקום "ממנו ניתן לסקר את האירוע באופן יעיל (תצפית טובה על האירוע, זוויות צילום טובות וכו')" (סעיף 6.א.2 לנוהל), שהרי מיקום נייח אינו מאפשר לסקר באופן יעיל את מהלכה של צעדה, שמטבעה ניידת. יתרה מכך, לדברי עיתונאי "ישראל היום" אבי כהן, דווקא המיקום המגודר הוא שאפשר לצועדים להשליך חפצים על העיתונאים ביתר קלות (הקישור לכתבה צורף בפסקה 3 לעיל).

17. באשר לאירועי תקיפת העיתונאים בידי שוטרים ומניעת הסיקור העיתונאי במהלך פיזור הפגנות ומעצרי מפגינים, בין היתר באמצעות מעצר שווא של עיתונאי, ברי כי אין ולא יכולה להיות כל הצדקה להתנהלות אלימה שכזו.

18. בעניין מעצר השווא (פסקה 9 לעיל), יוזכר כי בניסיון לברר מדוע נעצר העיתונאי, קיבלה חברת הכנסת נעמה לזימי משוטרים במקום את התשובה התמוהה: "זה יתברר בתחנה ואם לא עשה כלום הוא ישוחרר", ואילו דובר מרחב ירקון טען כי "לא יכול להיות תיעוד בגלל שהוא תקף שוטר על אוטובוס העצורים". דברי השוטרים והדובר ממחישים כי קיים בלבול בקרב המשטרה באשר לסדר הדברים החוקי וההגיוני בעת ביצוע פעולות אכיפה: כפי שקובע סעיף 23 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996, הבסיס העובדתי, עילת המעצר והעדר חלופת העיכוב צריכים להתקיים **בטרם המעצר**, ולא ניתן לנסות לברר או למצוא את הסיבה למעצר רק **לאחריו**.

19. יוזכר, כי במענה לפניוטינו מהימים 10.8.2020 ו-15.10.2020, נמסרה לנו ביום 31.12.2020 הנחיית המשטרה בעניין מניעת תיעוד פעולות אכיפה במרחב הציבורי, הקובעת כי "ככלל, אין למנוע מאזרח לצלם פעולות אכיפה המבוצעות כלפיו או כלפי אדם אחר **במרחב הציבורי**" (ההדגשה במקור – הח"מ) וכי "הצילום כשלעצמו אינו מהווה עבירה של הפרעה לשוטר". תיעוד של שוטרים בעת ביצוע פעולות אכיפה במרחב הציבורי הינו חיוני כדי לחדד את הביקורת כלפי המשטרה במקרים שבהם מתבצעות פעולות בניגוד לחוק או לנהלים ובחשיפת תופעות המחייבות טיפול ותחקור. בנוסף, תיעוד של שוטרים מסייע, במקרים רבים, לחשודים ולנאשמים, להוכיח את חפותם.

20. ואם דברים אלו יפים לכל אזרח המבקש לתעד פעולות אכיפה במרחב הציבורי, הרי שמקל וחומר הם חלים כאשר מדובר בעיתונאים, שתפקידם לדווח לציבור על המתרחש, לחשוף שחיתויות

וכשלים, להביע ביקורת על השלטון ולפעול כ"כלב השמירה של הדמוקרטיה". פגיעה בחופש העיתונות מהווה שלב מרכזי בתהליכי השחיקה הדמוקרטיים העוברים על החברה הישראלית.

21. לאור כל האמור לעיל, נבקשכם:

א. להנחות בדחיפות את כלל השוטרים לפעול בהתאם לנהלים ולהימנע מהגבלת חופש הביטוי והסיקור העיתונאי במרחב הציבורי, אלא במקרים חריגים בלבד ולפרק הזמן המינימלי הנדרש.

ב. לקבוע בנהלים, או להבהיר באמצעות הנחייה בכתב, את החובה לפעול להגנה על עיתונאים מפני התנכלות ואלימות ואת האיסור לנקוט כלפיהם באלימות.

ג. לפעול לחקירת האירועים המפורטים להלן ולנקיטת האמצעים המתאימים כלפי השוטרים האחראים.

22. נודה לתגובתכם בהקדם.

בכבוד רב ובברכה

ניצן אילני, עו"ד

סיון תהל
רכזת חופש המחאה